

Kristian Lilleeng Skjellaug

Arkivfaglige utfordringer i den digitale tidsalderen

Utfordringer med elektronisk dokumentasjon og hvordan NOU 2019:9 håndterer disse.

Bacheloroppgave i Arkiv- og samlingsforvaltning

Veileder: Lars Christian Jensen

Mai 2021

Kristian Lilleeng Skjellaug

Arkivfaglige utfordringer i den digitale tidsalderen

Utfordringer med elektronisk dokumentasjon og hvordan NOU 2019:9 håndterer disse.

Bacheloroppgave i Arkiv- og samlingsforvaltning
Veileder: Lars Christian Jenssen
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

Sammen drag:

Bruken av teknologi i det offentlige har forårsaket en eksplosiv produksjon av dokumentasjon. Dette er på mange måter en god ting, men for arkiver så belaster den økte dokumentmengden arkivets systemer og arbeidsrutiner. For å redusere denne byrden, har det blitt vanlig å anvende automatiserte prosesser. Det er stort trykk for å automatisere forvaltningens rutineoppgaver. For å garantere fangsten av dokumentasjon er det forsvarlig at slike automatiske prosesser forankres i lover og forskrifter. I 2019 så publiserte den norske regjeringen ett forslag på ny arkivlov, som forbedrer arkivlovverket på mange områder, og håndterer utfordringene ved elektronisk dokumentasjon.

Oppgaven ser på hvordan NOU 2019:9 behandler temaer slik som dokumentfangst, metadataproduksjon, migrasjon og mediakonvertering, kassasjon, vedlikehold, og dokumenttilgang. Disse temaene inneholder mange forskjellige farer for elektronisk dokumentasjon, og igjennom disse temaene prøver denne oppgaven å finne ut om NOU 2019:9 har utredet og vurdert risikofaktorene som truer elektronisk dokumentasjon.

Abstract:

Since the early advent of technology in the late 70's, the bureaucracy production of records has grown exponentially. This is in many ways a good thing, but for archival institutions the amount of documentation places work routines, systems, and management under increased strain. To alleviate some of the pressure it's become more and more common to compensate with the use of automation. As it stands in 2021, there is great impetus to automate as many routine tasks as possible. Automation like this should, and need to be grounded in laws and regulations, to ensure the capture and storage of crucial information. The Norwegian government in 2019 proposed a new archival law, which in many areas improves on the existing one, and considers the challenges that comes with digitalization.

This paper is about how NOU 2019:9 handles known risks to digital archives and electronic documentation. The main themes in this paper is capture of documentation, production of metadata, migration and media-conversion, disposal, maintenance, and access. These themes contain many different dangers to electronic documentation, and through these dangers this paper seeks to understand to what degree NOU 2019:9 have elaborated and considered the risks that comes with electronic documentation.

Forord

Jeg ønsker å takke mine foreldre for den støtten jeg har mottatt igjennom denne perioden. Jeg vil også takke min veileder Lars Christian Jenssen for de tilbakemeldinger og veiledning jeg har fått på prosjektet. Takk til mine medstudenter som har bidratt til å gjøre studieløpet noe mer fargerikt i en tid preget av pandemi og nedstengning.

Innholdsfortegnelse:

Sammendrag:	I
Abstract:	I
Forord	II
Innholdsfortegnelse:	III
Innledning:	1
Bakgrunnskapittel:	2
Begrepsavklaring:	2
Tidligere forskning:	4
Metode:	6
Hoveddel:	7
Dokumentfangst:	7
Metadataproduksjon:	10
Migrasjon og mediekonvertering:	12
Kassasjon:	15
Vedlikehold:	17
Dokumenttilgang:	20
Oppsummering:	21
Litteraturliste	23
Vedlegg:	26
Høringsinstanser:.....	26

Innledning:

I 1992 ble arkivloven vedtatt, og i 1999 tredd den i kraft. Som et resultat av de syv årene imellom, opplevde forvaltningens arbeidsmetoder store praktiske endringer. Endringene var implementeringen av ny teknologi i forvaltningsrutinene, som nå brukte datasystemer i sin saksbehandling. Fokuset til denne oppgaven er å undersøke om og i hvilken grad det nye lovforslaget NOU 2019:9, tar hensyn til kjente problemer ved digital dokumentasjon. Problemstillingen til denne oppgaven er som følger: Hvor godt dekker NOU 2019:9 utfordringene med elektronisk dokumentasjon, og hvordan mottas dette av norske arkivfaglige aktører? Teknologiske utfordringer er en omfattende tematikk, derfor vil denne oppgaven begrense seg til å se på seks momenter som kan føre til tap av elektronisk dokumentasjon. I rekkefølge er disse momentene; dokumentfangst, metadataproduksjon, migrasjon og mediekonvertering, kassasjon, vedlikehold og dokumenttilgang.

Oppgaven har i tillegg til denne innsnevringen også flere avgrensninger, hvilket som er ett resultat av fagfeltets omfang, og oppgavens rammer. Avgrensningen som kanskje er av størst betydning er problematikken rundt forutsigbarheten av teknologisk utvikling. Hvor for eksempel ett dypdykk i Moores lov og Kryder's lov, blir her en for omfattende oppgave. Hvilket som betyr at en detaljert utredning av dette kommer ikke til å bli foretatt, men en grov skisse må bli uttegnet, for å danne en anvendbar forståelse av skjæringspunktet som problemstillingen befinner seg i. Konsekvensene av dette er en lite detaljert redegjøring over hvordan teknologisk utviklingen kan og har påvirket de norske arkivfaglige rutinene. En annen avgrensning som er av betydning for dette verket er mangelen av ett historisk narrativ som kontekstualiserer utviklingen av dokumentasjonsforvaltningen. En større oppgave kunne med ett slikt historisk blick ha uthevet de lengre utviklingslinjene, og med det sett på hvorfor responsene til NOU 2019:9 er rasjonelle videreføringer av norsk dokumentasjonsforvaltning.

Fremgangsmåten til denne oppgaven starter med en teoretisk utredning, som forankrer oppgaven i tidligere forskning og terminologi. Kapitlet følges av en redegjøring av metoden oppgaven anvender. Deretter kommer drøftingen, som er oppgavens kjerne, og som videre er inndelt i temaene; dokumentfangst, metadataproduksjon, migrasjon og mediekonvertering, kassasjon, vedlikehold og dokumenttilgang. Avslutningsvis kommer en oppsummering av drøftingens hovedmomenter.

Bakgrunnskapittel:

Begrepsavklaring:

Arkiv:

Arkiv defineres i den gjeldende arkivloven som «dokumenter som blir til som ledd i en virksomhet», videre så defineres også opphavskonteksten til slike dokumenter, om det så er statlige, kommunale eller private arkiver.¹ I det nye lovforslaget så er arkivdefinisjonen noe forenklet, hvor arkiver defineres som: «dokumentasjon som langtidsbevares for formål som nevnt i §1», og arkivinstitusjon defineres som: «virksomhet med hovedformål å ta vare på og gjøre tilgjengelig arkiver omfattet av loven».² Ut i fra dette kan en se på ett arkiv som både en fysisk plass, hvor dokumenter oppbevares, og at selve dokumentene uten fysisk tilhørighet kan også ansees som et arkiv. Videre i denne oppgaven vil begrepet arkiv bli brukt etter arkivlovens definisjon.

Dokumentasjon:

Begrepet dokumentasjon som en ser i det forrige avsnittet, kan vanskelig unnværes når en drøfter arkivteoretiske problemer. I dagens arkivlov defineres dokumentasjon som en amalgamasjon av flere dokumenter, og er: «en logisk avgrenset informasjonsmengde, som er lagret på et medium for senere lesing, avspilling, fremvisning eller overføring».³ Lovforslaget NOU 2019:9 har en mer presis definisjon, som utdyper at: «dokumentasjon er informasjon som løpende bekrefter hvordan en virksomhet, organisasjon eller person har handlet, utøvd myndighet eller utført tjenester og andre oppgaver. Dette omfatter blant annet prosesser, beslutninger, handlinger med rettslige virkninger, samt vesentlige hendelser og forhold».⁴ Det er tydelig at det nye lovforslaget opererer med en noe mer nyansert definisjon enn gjeldende lovverk, og er derfor i henhold til denne oppgavens tematikk hensiktsmessig å anvende.

Bevaringsvurdering:

En arkivar har ansvaret for å vurdere i hvilken grad forskjellig dokumentasjon er bevaringsverdig. Dette innebærer å evaluere om dokumenter skal kasseres/slettes etter et gitt tidsrom har utløpt.⁵ Utførelsen av denne vurderingen kan bli betegnet som en

---

¹ Lov om arkiv [arkivlova]. Kulturdepartementet.

² REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 16.

³ Lov om arkiv [arkivlova]. Kulturdepartementet.

⁴ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 16.

⁵ Ibid. Side: 217.

bevaringsvurdering. En ideologisk innfallsvinkel på bevaringsvurderinger er å evaluere dokumentasjonen ut ifra flere etablerte kriterier, kriteriene kan for eksempel være: materialets alder, materialets etterspørsel, kost/nytte vurderinger, innholdet i dokumentasjonen, hvor mye fysisk plass dokumentasjonen vil oppta i arkivet, behovet arkivskaper har for denne dokumentasjonen i sin daglige drift, forsknings-verdien til materialet, og om dokumentasjonen tar for seg de rettslige behovene til en eller flere aktører.⁶

Sletting:

Begrepet sletting brukes oftest om fjerning/tilintetgjøringen av digital informasjon. Innen arkivmiljøet så har slike handlinger i arkivet blitt betegnet som kassasjon.⁷ Men siden dokumentasjon som produseres i dag oftest befinner seg utelukkende på digitale medier, så er det mer forståelig så bruke begrepet sletting.⁸

Lagringsmedier:

Det finnes ett mylder av forskjellige lagringsmedier, fra steintavler nedstammet fra egypterne til papir og harddisker. Innen arkivsektoren har papir dominert som lagringsmedia frem til 1970-tallet.⁹ Inntreden av informasjonsalderen endret dette, og frem til i dag så har bruken av elektroniske lagringsmedier eksplodert. Så når oppgaven anvender begrepet lagringsmedier, refereres det til den fysiske gjenstanden som inneholder informasjonen, om det så er en harddisk eller ett papirark.

Mediekonvertering:

NOU 2019:9 påpeker at: «Konvertering av papirarkiv til digital bevaring er ikke sletting fordi informasjonen bevares.»¹⁰ Mediekonvertering vil ut ifra dette si å overføre arkivinformasjonen fra et analogt format til ett digitalt format. Videre så omtales mediekonvertering som plassbesparende, siden informasjonen blir digitalisert, og papiroriginalen med visse forbehold om alder, blir destruert.¹¹ Mediekonvertering er derfor grovt sett en informasjonskonvertering fra ett lagringsmedium til et annet. Frem til nå har dette foregått primært mellom analoge

---

⁶ BRINGSLID, S. 2009. "Ti der var papir overalt" : bevaring og kassasjon av arkiver i norsk lokalforvaltning på 18- og 1900-tallet, Oslo, Riksarkivaren. Side: 74-76.

⁷ FONNES, I. Ibid. *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning*, Kommuneforl. Riksarkivaren. Side: 431.

⁸ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 51.

⁹ MARTHINSEN, J. H. 2012. *Arkivteori : en innføring*, Oslo, Riksarkivaren. Side:26.

¹⁰ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 215.

¹¹ Ibid. Side: 242.

medievarianter til digitale medievarianter, men det er utvilsomt at konvertering kan også forekomme mellom forskjellige digitale lagringsmedier.

Informasjonstap:

Informasjonstap er forekomsten av tapte muligheter for sammenstilling, tap av proveniens informasjon, eller reduserte søkemuligheter, som minsker dokumentasjonsverdien til informasjonen.¹² Informasjonstap er ikke uvanlig innen arkivsektoren, siden flere av arkivarens arbeidsoppgaver dreier seg rundt kassasjon, sletting og legitim destruering av informasjon. Men utilsiktet informasjonstap kan for eksempel komme av vannskader, brann eller andre uventede hendelser. Dette skal så godt som mulig forhindres. Oppgavens tematikk gjør det naturlig å bruke begrepet informasjonstap i sin minst presise definisjon, slik at planlagt informasjonstap vil bli siktet til via bruk av andre begreper.

Tidligere forskning:

NOU 2019:9, ble publisert i 2019, hvilket som betyr at forskning med utgangspunkt i denne utredningen er en utfordring å finne. Det har rett og slett ikke gått nok tid fra NOU 2019:9 ble utgitt, til at forskere har publisert akademiske verker om denne. Konsekvensen av dette er at denne oppgaven må anvende mer generell arkivfaglig forskning fra norske og engelskspråklige tidsskrifter. Derfor vil det følgende introdusere sentral forskning for oppgavens problemstilling.

David Bearman i sin artikkel «Moments of risk: Identifying Threats to Electronic Records*» tar for seg hvordan informasjonstap i elektroniske dokumenter kan forekomme i både formatoverganger, og i dokumentasjonens ulike livsløpsstadier.¹³ Sentralt i hans verk er disse stadiene, som han karakteriserer som «capture, maintenance, ingestion, access, disposal and preservation».¹⁴ Disse stadiene blir også drøftet av Shepherd & Yeo, som i sin bok går mer i dybden av temaer slik som metadatafangst og dokumentfangst.¹⁵ Redegjørelsen og drøftingen til Shepherd & Yeo er av en teoretisk art. Hvilket som har fordeler og ulemper. En fordel er at boken er relevant for de fleste arkivarer. En ulempe er at den gir ikke en god oversikt over ulike nasjonale praksiser. Derfor hvis en ønsker å gå dypere i de regionale forskjellene til ett tema, eller gå dypere i tematikken må en anvende andre artikler slik som David S.H Rosenthals UNECO publikasjon. I denne tar han for seg hvorfor prisen på lagringsplass har gradvis blitt

---

¹² Ibid. Side: 222.

¹³ BEARMAN, D. 2006. Moments of risk: identifying threats to electronic records. *Archivaria*, 15. Side: 24.

¹⁴ Ibid. Side: 15.

¹⁵ SHEPHERD, E. 2003. Managing records : a handbook of principles and practice. In: YEO, G. (ed.). London: Facet. Side: 138-144.

billigere, og hvordan dette er et resultat av at lagringsmedienes utvikling har fulgt Kryders lov.¹⁶ Tematikken Rosenthal tar opp her har implikasjoner for finansieringen av arkivsektoren som må finansiere utbyggingen av sine lagringsmedier med gitte tidsintervaller.¹⁷ I tillegg til dette er det også sentralt at programvaren som oppretter og vedlikeholder informasjonen i arkivet også blir kontrollert, og har egenskaper som gir dokumentasjonen autentisitet og integritet. Dette er noe David Ryan skriver omstendelig om, og er perspektiver som burde tas til etterretning i både arkivfaglige strategier og lovverk.¹⁸ Som en ser så danner forskningen i engelskspråklige tidsskrifter ett godt teoretisk rammeverk for oppgavens tematikk, men denne forskningen kaster ikke lys på den norske arkivfaglige situasjonen. For å dekke denne mangelen så er norsk forskning essensielt for å forstå om NOU 2019:9 dekker utfordringene med elektronisk dokumentasjon på en hensiktsmessig måte.

De norske arkivfaglige særegenhetene blir godt redegjort for av verkene til både Jørgen Marthinsen og Ivar Fønnes,^{19,20} men verkene kan beskrives som ett tilbakeblikk på den norske arkivfaglige situasjonen. Supplerende verker må derfor anvendes. Artikler slik som artikkelen til Torill Østrem Tørlen,²¹ som tar for seg standardisering og automatisering, og Bente Hoff sin artikkel om digitalisering,²² gir ett godt innblikk i hvordan norske arkivfaglige aktører oppfatter teknologiens inntog i norsk forvaltning. Disse er publisert i tidsskriftet Arkivråd, som også har publisert flere andre artikler som i varierende grad er relevant for denne oppgaven, å introdusere alle her blir dessverre for omfattende. Synspunktene til disse artiklene kommer til å forankres i de akademiske verkene til både Anne Mette Dørum og Olav Sata-slåttan, som tar for seg både norsk standardtenkning, og rollen teknologi har i arkivet.²³ Denne oppgaven er derfor ut ifra dette forankret i både norsk forskning, og forskning fra engelskspråklige verker.

---

¹⁶ ROSENTHAL, D.S.H. 2012. *The Economics of Long-Term Digital Storage*. Duranti, Luciana. and Elizabeth Shaffer: The Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation. Conference Proceedings: An international conference on permanent access to digital documentary heritage. UNESCO 2012. Side: 513.

¹⁷ BEACH, B. 2013. How Long Do Disk Drives Last. Hentet fra <https://www.backblaze.com/blog/howlong-do-disk-drives-last/>. Hentet 18.02.2021. Klokken 14:59.

¹⁸ MCLEOD, J. & HARE, C. 2005. *Managing electronic records*. London: Facet. Side: 51-59.

¹⁹ MARTHINSEN, J. H. 2012. *Arkivteori : en innføring*, Oslo, Riksarkivaren.

²⁰ FONNES, I. 2009. *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning*, ibid., Kommuneforl. Riksarkivaren.

²¹ TØRLEN, T. Ø. & JOHNSEN, H. 2019. *Standardisering og automatisering av arbeidsprosesser på tvers av virksomheter*. Arkivråd, 1/2019. Side: 17-19.

²² Hoff, B. 2018. *Digitalisering over fartsgrensen*. Arkivråd, 2/2018. Side: 30.

²³ NEERGAARD, A. 2014. *Dokumentasjonsforvaltning og arkiv i det 21. århundre*, Bergen, Fagbokforl. Side: 51-71, & 121- 136.

Metode:

Denne oppgavens fremgangsmåte og argumentasjon, kategoriserer oppgaven som en kvalitativ studie av NOU 2019:9. Oppgaven forankrer argumentene i tekstbaserte kilder, slik at empiriske påstander legitimeres og bindes til en forskningskontekst.²⁴ Kilder slik som spørreskjemaer, Big Data, statistiske analyser eller matematiske beregninger vil derfor utelates fra denne oppgaven. Årsaken bak et slikt valg, er at oppgaves omfang er for snever, og betydelige tidsbegrensninger tillater ikke bruken av ressurser på innsamling av kvantitative data. Derfor kan sammenhenger som fremstilles i oppgaven ikke måles numerisk.²⁵ Grunnlaget for å bruke kvantitative metoder i denne oppgaven er derfor svakt.

Oppgaven kommer som nevnt til å være en kvalitativ studie, hvilket som går ut på å bygge opp et logiske resonnement som er forankret i tidligere forskning. Resultatet vil være en etterprøvbar argumentasjon, som annen forskning kan verifisere, og anvende i videre forskning. Hvis en er suksessfull så kan samme type logikk, samme type argumenter, og samme type innfallsvinkel, bli overført til andre kvalitative studier. Andres implementering av din forskningsmetode, vil innen academia være en av de største prestasjonene en forsker kan oppnå. Dette er selvfølgelig ikke målet med denne oppgaven, men argumentasjonen i det følgende, vil inneholde en struktur, og enkelhet som gjør resonnementet lett å følge, og lett å etterprøve.

Argumentasjonen i denne oppgaven er strukturert med utgangspunkt i tidligere forskning, som videre blir kontekstualisert med utredningen og lovforslaget i NOU 2019:9. Deretter trekkes høringsinstansenes synspunkter inn i argumentasjonen, for å gi argumentasjonen dybde, og for å se om teoretiske innfallsvinkler på ulike temaer reflekteres av norske arkivfaglige aktører.

Kildegrunnlaget for denne oppgaven kommer primært til å stamme fra regjeringens nettsider, og verkene som er publisert der. Videre vil denne oppgaven også begrense seg til å se på høringsvarene til NOU 2019:9, resultatet av dette valget er at kildekritikken som ofte er sentralt i akademisk arbeid, har blitt overlatt til regjeringen og dets komiteer. Det er derfor gunstig å se på høringsvarene som genuine synspunkter på det nye lovforslaget, fra hva regjeringen anser som seriøse arkivfaglige aktører.

---

²⁴ TJORA, A. H. 2010. *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*, Oslo, Gyldendal akademisk. Side: 7-8.

²⁵ DALLAND, O. 2000. *Metode og oppgaveskriving for studenter*, Oslo, Gyldendal akademisk. Side: 73.

Hoveddel:

Dokumentfangst:

Fangst av dokumentasjon er en forutsetning for at arkiver skal oppfylle sin samfunnsrolle. Det er derfor ikke unaturlig at NOU 2019:9 dedikerer ett helt kapittel i loven til dette. Kapittel II, består av 10 lovparagrafer, som alle omhandler plikten til å bevare dokumentasjon fra forskjellige systemer, prosesser, handlinger og avgjørelser.²⁶ Paragrafene er forankret i kapittel 9 og 14 i utredningen, som begge begrunner hva som skal dokumenteres, hvem som er ansvarlig for en virksomhets dokumentfangst, og hvorfor ulike dokumenttyper skal ivaretas. Disse presiseringene kan være meget gunstige for fangsten av elektroniske dokumenter, men kan også være problematisk for fremtidig dokumentfangst.

Elektronisk dokumentasjon blir igjennom sitt livsløp utsatt for en rekke risikofaktorer, og flere faremomenter forekommer når dokumentasjon skal fanges av fagsystemer. David Bearman i sin artikkel «Moments of Risk: Identifying Threats to Electronic Records», peker på at fangsten av digital dokumentasjon er særdeles avhengig av systemarkitekturen dokumentkaperen benytter seg av.²⁷ Dette betyr at hvis ett forvaltningsorgan anvender programvare i sin forvaltning som ikke har arkivfunksjonalitet, kan store mengder dokumentasjon gå tapt. Ett dagsaktuelt eksempel på dette er hvorvidt kommunikasjon knyttet til saksbehandling som forgår via Facebook kan ansees som arkivverdig, og hvordan denne typen saksbehandling skal arkiveres.²⁸ Anne Mette Dørum har skrevet omstendelig om dette i André Neergaards bok «Dokumentasjonsforvaltning og arkiv i det 21. århundre».²⁹ En løsning på problematikken som Bearman skisserer er å anvende saksbehandlingssystemer bygget på standarder som arkivfunksjonalitet, og tar hensyn til utfordringene ved dokumentfangst.

I Norge så bygger saksbehandlingssystemer på NOARK-standarden. NOARK-5 som brukes i dag er sentrert rundt journalføring, og er basert på kronologien i en logisk mappestruktur.³⁰ NOARK-standarden har bidratt til god dokumentfangst i offentlig forvaltning, men hvis lovforslaget i NOU 2019:9 blir vedtatt, vil NOARK-standarden bli utdatert sammen med journalføringsplikten. Hvilket som betyr at det vil være nødvendig å utvikle en ny arkivfaglig standard, slik at systemene fortsatt fanger viktig dokumentasjon fra forvaltningens

---

²⁶ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 16-19.

²⁷ BEARMAN, D. 2006. Moments of risk: identifying threats to electronic records. *Archivaria*, 15. Side: 27-28.

²⁸ BJØRLIN, I.M., & WESTBYE, K. 2014. *Arkivering fra Sosiale Medier?*. Arkivråd, 1/2014. Side: 12-13.

²⁹ NEERGAARD, A. 2014. *Dokumentasjonsforvaltning og arkiv i det 21. århundre*, Bergen, Fagbokforl. Side: 63-67.

³⁰ ARKIVVERKET. 2018. *Noark 5.0 Norsk arkivstandard*. Hentet fra: <https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/noark-standarden/noark-5/noark5-standarden>. Dato: 15.12.2020. Klokkeslett: 16:03. Side: 6.

saksbehandling. Om det utvikles en ny NOARK-standard, eller om det åpnes for andre standardløsninger nærmere knyttet til OAIS, er ikke enkelt å konstatere. Men Arkivlovutvalget argumenterer for at NOARK-5 standarden har innarbeidet flere krav til: teknologi, innhold, arbeidsform og organisering, noe som andre internasjonale standarder ikke har.³¹ Og ut ifra dette så mener Arkivlovutvalget at NOARK-standarden er såpass skreddersydd til norsk forvaltningstradisjon at den ikke kan erstattes av andre internasjonale standarder.³² Sataslåtten er enig med Arkivlovutvalget, og påpeker i tillegg at Norge er i en privilegert særstilling, siden forholdet mellom metadataelementer og objektene er tydelig definert i NOARK-standard. Og som Torill Tørle fremhever, vil utviklingen av en ny standard være krevende, siden ulike virksomheter har varierende krav til systemene de bruker.³³ Ut ifra dette så er det nærliggende å tro at NOARK-standarden fortsatt kommer til være hyllevare i Norge. Standarder generelt binder forvaltningens saksbehandlingsprogrammer til en rekke kvalitetskrav, som sikrer ivaretagelsen av nødvendig informasjon og data.³⁴ NOARK-standard har ivaretatt mange aspekter med norsk arkivsektor, men ansvaret for lagring av arkivverdig informasjon skal etter loven, ikke ligge på standardene og saksbehandlingssystemet, men på virksomhetens øverste ledelse.

Ifølge Arkivforskriften §1, så ligger det overordnede arkivansvaret til ett offentlig organ hos organets øverste ledelse.³⁵ Hva dette ansvaret går ut på kan ifølge Ivar Fønnes sees på som flerfoldig. Han utpeker en rekke arbeidsoppgaver, slik som utarbeidelse av arkivplaner, iverksettelse av disse, garantere faglig kompetanse, og så videre.³⁶ I realiteten så blir disse arbeidsoppgavene ofte delegert bort fra ledelsen. Hvilket som resulterer med at den som har arkivansvaret er relativt distansert fra de arkivfaglige arbeidsoppgavene.³⁷ Videre kan denne delegeringen føre til at de lovpålagte arkivfaglige funksjonene nedprioriteres av ledelsen. Det er derfor bra at ledelsen i NOU 2019:9 får en mer aktiv rolle i utformingen av organets

---

³¹ SIREVÅG, T. 2014. Utviklingen av Noark-standard 1984 – 2008. *Tidsskriftet Arkiv*, 5. Side: 23-24.

³² REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 190-191.

³³ TØRLEN, T. Ø. & JOHNSEN, H. 2019. *Standardisering og automatisering av arbeidsprosesser på tvers av virksomheter*. Arkivråd, 1/2019. Side: 18.

³⁴ SATASLÅTTEN, O. 2014. Noarkstandardens betydning for vår fremtidige evne til bevaring av elektroniske arkiv. *Tidsskriftet Arkiv*, 5. Side: 9.

³⁵ Forskrift om offentlige arkiv. Kulturdepartementet. § 1.

³⁶ FONNES, I. 2009. *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning*, Oslo, Kommuneforl. Riksarkivaren. Side: 93-94.

³⁷ Ibid. Side: 92-93

dokumentasjonsstrategi.³⁸ Lederens involvering blir i lovforslaget hevet fra forskriftene inn i lovverket (§6-b), hvilket som er bra fordi dette vil øke forvaltningens prioritering av arkivet.

Responsen fra de arkivfaglige aktørene på lovforslagets utredning av dokumentfangst, har vært variert. Forskjellene er mest tydelig mellom synspunktene til private virksomheter og offentlige virksomheter. I høringsvaret til Equinor så kommer det tydelig frem at Equinor er særdeles kritisk til lovforslagets kapittel II. Dette kommer av at Equinor omfattes ikke av dagens arkivlov, og er i tillegg unntatt offentlighetsloven.³⁹ Equinor påpeker at etterfølgelsen av §8 vil utgjøre en administrativ byrde, samt en konkurransemessig ulempe i bedriftens virke.⁴⁰ Det konstateres videre at hvis Equinor blir omfattet av en ny arkivlov, så vil dette resultere med en helautomatiseringen av Equinors arkivrutiner.⁴¹ Hvilket som kan være problematisk med tanke på hvilket system Equinor velger å anvende som arkivsystem, og hvilke standarder dette systemet baserer seg på. For Equinor, som er ett børsnotert selskap er det ingenting i veien for å ta i bruk arkivsystemer basert på MoReq. Dette kan gjøre at dokumentfangsten til Equinor er betydelig annerledes enn dokumentfangsten i det offentlige. Ytterligere, hvis en skalere denne tankegangen til andre bedrifter som vil bli omfavnet av en ny arkivlov, så kan datafangsten variere kraftig både mellom private aktører, og mellom det private og det offentlige.

Offentlige aktører, slik som IKA Øst⁴², IKA Kongsberg⁴³ og NAV Arbeids- og velferdsdirektoratet⁴⁴ er positivt innstilt til dette kapitlet, men det eksisterer noe uenighet om detaljgraden av dokumentasjonspliktene. Sivilombudsmannen for eksempel, mener at det er uklart hva som ikke omfattes av dokumentasjonsplikten.⁴⁵ Oljedirektoratet på sin side mener at spesifiseringene av dokumentasjonspliktene er unødvendig presise.⁴⁶ Ut ifra dette så kan en konkludere med at det eksisterer noe uenighet om inklusjonen av kapittel 2 i lovforslaget, sett bort ifra dette så dekker NOU 2019:9 tematikken dokumentfangst og dets utfordringer på en god måte. Dette er til tross for at dette kapitlet i utredningen mangler noen elementer som sikrer

---

³⁸ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 103.

³⁹ 2019n. Høringsvar NOU 2019:9 Fra Kalveskinn til datasjø. *Equinor*. Oslo: Regjeringen.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

⁴² 2019b. Fra kalveskinn til datasjø - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver - Høring. *IKA Øst IKS*. Oslo: Regjeringen. Side: 1-2.

⁴³ 2019e. Høringsvar - Forslag til ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver. *IKA Kongsberg, Interkommunalt arkiv for Buskerud, Vestfold og Telemark IKS*. Oslo: Regjeringen. Side: 4-5.

⁴⁴ 2019j. Høringsvar fra NAV Arbeids- og velferdsdirektoratet. *NAV Arbeids- og velferdsdirektoratet*. Oslo: Regjeringen. Side: 3.

⁴⁵ 2019d. Høringsvar - NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver. *Sivilombudsmannen*. Oslo: Regjeringen. Side: 3.

⁴⁶ 2019k. Høringsvar fra Oljedirektoratet. *Oljedirektoratet*. Oslo: Regjeringen. Side: 2.

uniformell fangst av relevant dokumentasjon og data i både offentlig og privat sektor. Dette problemet kan løses på ett lavere nivå, slik som i for eksempel forskrifter, eller systemløsninger som anvender standarder nærmere knyttet til OAIS modellen enn NOARK.

Metadataproduksjon:

Inntaket av dokumentasjon i et arkivsystem er en essensiell del i dokumentets fremtidige funksjon. Siden dokumentasjon uten kontekst i ett arkiv har redusert verdi, både som bevis for handlinger og transaksjoner. Dokumentasjonsinntaket i et arkivsystem avgjør derfor dokumentets fremtidige verdi, hvilket som betyr at dette er en kritisk fase for arkivmaterialet, siden dokumentasjonen er på dette stadiet i fare for å bli arkivert uten tilstrekkelig medfølgende metadata.⁴⁷ Bearman påpeker at det ideelle tidspunktet for å samle inn nødvendig metadata er tidlig i livssyklusen til dokumentasjonen.⁴⁸ Shepherd og Yeo er enig med Bearman, men er mer presis i sitt ordvalg. De påpeker at det er enklest å knytte informasjon om dokumentene til dokumentene når de registreres i arkivsystemet.⁴⁹ Det er tydelig at Shepherd og Yeo er mer varsom ovenfor å binde sine utsagn til bestemte arkivfaglige konsepter slik som livssyklusmodellen, enn Bearman er. I sammenheng med elektronisk dokumentasjon så kan dette være viktig, siden i tro tradisjon med livssyklusmodellen så går arkivmaterialet igjennom ulike steg, fra opprettelse til depot, og disse stegene repeteres ikke.⁵⁰ Digitale arkiver i kontrast til dette synspunktet, behøver ikke å ha en så statisk eksistens. Hvilkets som Shepherd og Yeo beskriver grundig i sin redegjørelse av kontinuitetsmodellen.⁵¹ Uavhengig av hvilken arkivfaglig modell en foretrekker så vil det være gunstig å tilføye metadata kort tid etter arkivmaterialets dannelse. Årsaken til dette er at ved å tilføye metadata på et tidlig stadium, så vil det være enklere for de som registrerer dokumentasjonen å være presis i sine arbeidsoppgaver.

Metadataene for elektronisk dokumentasjon kan i teorien opprettes av automatiserte prosesser, slik at nøyaktigheten en ansatt har i sine arkivfaglige arbeidsoppgaver ikke lengre er essensiell for materialets fremtidige funksjon. Vi står i dag på treskelen til dette, hvor automatiseringsgraden i forvaltningen stiger,⁵² og arkivfaglige aktører slik som Ivar Fønnes,

---

⁴⁷ BEARMAN, D. 2006. Moments of risk: identifying threats to electronic records. *Archivaria*, 15. Side: 35.

⁴⁸ Ibid. Side: 36.

⁴⁹ SHEPHERD, E. 2003. Managing records : a handbook of principles and practice. *In*: YEO, G. (ed.). London: Facet. Side: 131.

⁵⁰ GIARETTA, D. 2011. Advanced Digital Preservation. 1st ed. 2011. ed. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg : Imprint: Springer. Side: 272-276.

⁵¹ SHEPHERD, E. 2003. Managing records : a handbook of principles and practice. *In*: YEO, G. (ed.). London: Facet. Side: 9-10.

⁵² REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1.*

Trond Sirevåg, mfl, påpeker at automatisk metadataproduksjon vil sikre kvaliteten og gjenfinningen av forvaltningens arkivmateriale.⁵³ Fundamentalt for at automatisk metadataproduksjon skal kunne tilfredsstille ulike dokumentasjonskrav er standarder for hvordan dette skal etterfølges av saksbehandlingssystemene.⁵⁴ Hvilket som er bra for en uniformell utførelse av metadataproduksjonen, men en konsekvens av at en økende andel av statens myndighetsutøvelse blir mer og mer automatisert, vil bruk av skjønn i forvaltningen reduseres.⁵⁵ Implikasjonen dette har på arkivarene, og saksbehandlerne i det offentlige, er at flere arbeidsoppgaver blir overlatt til maskiner. Hvilket som reduserer arbeidsgivers behov for ansatte, samtidig som saksbehandlerrollen og arkivarrollen endrer seg. Noe som Adrian Cunningham drøfter i sitt kapittel «The postcustodial archive» i «The Future of Archives and Recordkeeping». Han konkluderer med at digitale arkiver har indikerer ett paradigmeskifte i arkivet, hvor det har gått fra å være en plass fokusert på arkivets opprinnelige struktur, til et knutepunkt for dokumentasjonens kontekst og bedriftstilhørighet.⁵⁶ Dette paradigmeskiftet som Cunningham utpeker kan en også å observere i Arkivlovutvalgets beslutning om å inkludere §10 i lovforslaget.

Lovforslaget NOU 2019:9 tar høyde for den økte rollen automasjon har i forvaltningen, og inkluderer derfor §10, i lovforslaget.⁵⁷ Paragraf 10 stipulerer hvilke dokumentasjonsplikter som følger anvendelsen av automatiserte rettsanvendelser.⁵⁸ Hvilket som med andre ord betyr at automatiserte rettsanvendelser i forvaltningen, uavhengig av om det er saksbehandling eller annet virke, skal ifølge lovutkastet opprette og lagre medfølgende metadata. Rent praktisk så vil det være pragmatisk å automatisere denne metadataproduksjonen, men lovutkastet stipulerer ikke om dette skal skje automatisk eller manuelt. Hvilket som vil si at lovforslaget i NOU 2019:9 tar høyde for forskjellige arkivfaglige praksiser.

---

september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 161.

⁵³ 2019s. NOU 2019:9-Fra kalveskinn til datasjø. Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver. *Arkivgruppe-2019*. Oslo: Regjeringen. Side: 2.

⁵⁴ ARKIVVERKET. 2018. Noark 5.0 Norsk arkivstandard. Hentet fra <https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/noark-standarder/noark-5/noark5-standarder>. Dato: 15.12.2020. Klokkeslett: 16:03. Side: 18.

⁵⁵ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 157.*

⁵⁶ HILL, J. 2010. *The future of archives and recordkeeping: a reader*, London, London: Facet Publishing. Side: 185.

⁵⁷ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 56.*

⁵⁸ Ibid. Side: 18.

Høringsinstansenes respons på automatisk metadataproduksjon og annen automatisering av arbeidsoppgaver er variert. Men generelt så blir inklusjonen av §10 i lovforslaget sett på som en positiv tilføyning til lovverket. Hvor aktører slik som kriminalomsorgsdirektoratet skriver i sin merknad til §10 at: «Dette vil være viktig for rettsikkerheten og notoriteten i den enkelte sak».⁵⁹ Og IKA Møre og Romsdal påpeker at §10: «[...] er ei forbedring som vil forenkle argumentasjonen for kva som skal og må dokumenterast».⁶⁰ Noe mer kritisk er Arkivverket, som mener at paragrafen er viktig, men at den overlapper noe med §12 i utkastet til den nye forvaltningsloven, og burde derfor slåes sammen en lov.⁶¹ Mest kritisk til §10 i høringssvarene er kanskje Arkivgruppe-2019. De påpeker i lik linje med Arkivverket at paragrafen overlapper noe med forvaltningslovutkastet, men også at paragrafen mangler spesifiseringer for fangst av metadata til dokumenter og informasjonenheter skapt av andre automatiserte systemer.⁶² Dette er en kritikk til paragrafens snevre formulering, hvor det presiseres at paragrafen gjelder kun automatiske rettsanvendelse, og ikke annen dokumentasjon opprettet av andre automatiserte prosesser. Kritikken til Arkivgruppe-2019 belyser at dette ordvalget kan i fremtiden føre til at metadataproduksjon i forvaltningens automatiske prosesser vil kun gjelde rettsanvendelser, og ikke nødvendigvis dokumentasjon av en virksomhets andre handlinger.

Fra lovforslaget til teori, og høringssvar så er det tydelig at automatiserte forvaltningsprosesser som produserer dokumentasjon, burde omfattes av retningslinjer og lovverk. Dette fordi arkivfaglige aktører er enige om at utviklingen innen automasjon kommer til å prege den offentlige sektoren i fremtiden, og med dette så følger det problemer, som arkivtjenester og arkivarer må ta hensyn til. Bevisstheten over denne problematikken er en god indikator på at dette er noe som tas på alvor av både Arkivlovutvalget og andre sentrale arkivfaglige aktører.

Migrasjon og mediekonvertering:

Bevaringen av fysiske arkiver har vært dreid rundt å beskytte dokumentene mot eksterne trusler. Disse truslene er flerfoldige og kan for eksempel være vannlekkasje, brann, tyveri, skadedyrsangrep osv.⁶³ For digitale arkiver så er trusselbildet noe annerledes, serverbankene

---

⁵⁹ 2019r. NOU 2010:9 NY LOV OM SAMFUNNSDOKUMENTASJON OG ARKIVER - HØRINGSUTTALELSE FRA KRIMINALOMSORGS DIREKTORATET. *Kriminalomsorgsdirektoratet*. Oslo: Regjeringen. Side: 4.

⁶⁰ 2019v. Svar på høyring - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiv - Fra kalveskinn til datasjø. *IKA Møre og Romsdal*. Oslo: Regjeringen. Side: 3.

⁶¹ 2019a. Arkivverkets høringssvar til forslag om ny arkivlov. *Arkivverket*. Oslo: Regjeringen. Side: 3.

⁶² 2019t. NOU 2019:9 - Fra kalveskinn til datasjø Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver *Arkivgruppe-2019*. Oslo: Regjeringen. Side: 22-23.

⁶³ FONNES, I. 2009. *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning*, Oslo, Kommuneforl. Riksarkivaren. Side: 335-345.

kan fremdeles oppleve å bli utsatt for brann og vannskader, men sikkerhetstiltak slik som speiling av serverne reduserer konsekvensene fysiske trusler har på digitale arkiver. For elektronisk dokumentasjon og digitale arkiver så utgjør selve utviklingen av ny teknologi en fare for dokumentasjonen. Det vil si at ny teknologi før eller seinere vil erstatte gammel teknologi, hvilket som kan resultere med at dokumentasjon skapt av/på den gamle teknologien blir uleselig av den nye.⁶⁴ Informasjonstap som dette kan lamme forvaltningens saksbehandling, skade arkivenes rolle i å ivareta befolkningens rettsikkerhet, og påføre virksomheter uønsket nedetid. Derfor er det viktig at når ny teknologi introduseres i forvaltningen så må dette faremomentet bli tatt til etterretning. Bruken av ny teknologi i en arkivsammenheng, krever at data enten migreres til det nye formatet, eller at det nye arkivsystemet emulerer det gamle systemet.⁶⁵ Ifølge Shepherd og Yeo så er migrasjon den mest praktiske løsningen. Dette fordi migrasjonskonseptet for profesjonelle IT folk er velkjent, og kan ansees som en rutineprosess.⁶⁶ Emulering i motsetning til dette blir i NOU 2019:9 beskrevet som lite hensiktsmessig, siden bevaring og vedlikehold av ett vidt spekter av operative systemversjoner vil være både omfattende og kostbart. Derfor vil det i stedet være mer praktisk at dokumentasjonen er relativt systemuavhengig.⁶⁷ Bearman er enig med Shepherd & Yeo, men påpeker at migrering kan føre til utilsiktet datatap, og derfor burde migrasjonsprosessen ta vare på originalfilen som en sikkerhet.⁶⁸ Forslaget som Bearman fremmer, kombinerer emulering og migrering. Hvilket som er et nyansert synspunkt som ikke reflekteres av de norske lover, forskrifter eller praksiser.

NOU 2019:9 indikerer at Arkivlovutvalget er enig med Shepherd og Yeo, når det kommer til hvordan en best skal løse dette problemet med digital dokumentasjon. §29 i lovforslaget omhandler mediekonvertering, og stipulerer i første ledd at «Lagringsmedier og –formater skal være holdbare og muliggjøre bruk av dokumentasjonen».⁶⁹ Hvilket som er en videreføring fra arkivforskriften §6, «Arkivmateriale skal lagrast på medium og i format som oppfyller nødvendige krav til haldbarheit, og som gjer det mogleg å nytte materialet».⁷⁰ Den

---

⁶⁴ MCLEOD, J. & HARE, C. 2005. Managing electronic records. London: Facet. Side: 57

⁶⁵ BEARMAN, D. 2006. Moments of risk: identifying threats to electronic records. *Archivaria*, 15. Side: 41.

⁶⁶ SHEPHERD, E. 2003. Managing records : a handbook of principles and practice. In: YEO, G. (ed.). London: Facet. Side: 197-198.

⁶⁷ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 184.

⁶⁸ BEARMAN, D. 2006. Moments of risk: identifying threats to electronic records. *Archivaria*, 15. Side: 41-42.

⁶⁹ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 25.

⁷⁰ Forskrift om offentlege arkiv. Kulturdepartementet. §6.

mest fleksible måten for å etterfølge dette for digital dokumentasjon vil være å migrere dokumentasjonen fra ett filformat til et annet. Utredningen går ikke nærmere inn på hvordan dette best kan gjøres, men ut ifra konteksten av hvordan mediekonvertering bli nevnt, så er det nærliggende å tro at migrering burde reguleres av standardene som arkivsystemene bruker. Hvilket som i offentlig sammenheng vil si NOARK-standarden. I NOARK-5 standarden nevnes det relativt lite om migrering, annet enn at «Alle arkivdokumenter som skal avleveres må være i arkivformat».⁷¹ Riksarkivarens forskrift stipulerer hvilke filformater som er gyldige arkivformater.⁷² NOARK-5 standarden åpner for at etter konvertering til et gyldig filformat, så kan det opprinnelige dokumentet slettes.⁷³ En slik praksis kritiserer som nevnt Bearman, hvor han påpeker at datatap i migrasjonsprosessen, vil skade autentisiteten og integriteten av informasjonen.⁷⁴ Men løsningen som Bearman fremmer, om å ta vare på originalfilen uavhengig av filformat, er begrunnet i at lagringskostnadene på digital lagring er lave, vil som jeg kommer tilbake til under vedlikeholds kapittelet, være en situasjonsforenkling som kan ha økonomiske konsekvenser. Og siden Arkivlovutvalget er enig med Bearmans tolkning av den teknologiske utviklingen innen digital lagring, så kunne inkluderingen av denne løsningen i lovforslaget være ett feiltrinn.⁷⁵ Uavhengig av på hvilket nivå en tar hensyn til problematikken rundt migrasjon og mediekonvertering, så vedvarer risikoen for informasjonstap fordi, siden NOARK-4 så har normalpraksisen ved mediekonvertering, altså fra analoge formater til digitale formater, vært å destruere originalen etter at den har blitt digitalisert.⁷⁶ Destruksjon av originalen hindres ikke av lovverk, forskrifter eller standarder, og faren med dette er at denne praksisen kan fortsette i den digitale sfære.

Høringssvarenes respons på inklusjonen av §29 i loven, og problematikken som eksisterer rundt migrasjon og mediekonvertering belyser fraværet av retningslinjer.⁷⁷ Men det primære fokuset til de fleste høringsinstansene ligger på ledd 3 i §29, som tar for seg

---

⁷¹ ARKIVVERKET. 2018. Noark 5.0 Norsk arkivstandard. Hentet fra <https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/noark-standarden/noark-5/noark5-standarden>. Dato: 15.12.2020. Klokkeslett: 16:03. Side: 33.

⁷² Forskrift om utfyllende tekniske og arkivfaglige bestemmelser om behandling av offentlige arkiver (riksarkivarens forskrift). Kulturdepartementet. § 5-17.

⁷³ ARKIVVERKET. 2018. Noark 5.0 Norsk arkivstandard. Hentet fra: <https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/noark-standarden/noark-5/noark5-standarden>. Dato: 15.12.2020. Klokkeslett: 16:03. Side: 35.

⁷⁴ BEARMAN, D. 2006. Moments of risk: identifying threats to electronic records. *Archivaria*, 15. Side: 41.

⁷⁵ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 218.

⁷⁶ Ibid. Side: 242.

⁷⁷ 2019p. Høringsuttalelse NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver - Arkivforbundets høringsuttalelse. *Arkivforbundet*. Oslo: Regjeringen. Side: 6.

konvertering av arkiver fra eller seinere enn 1951 til digitale lagringsmedier.⁷⁸ Formeningene er dreid rundt manglende utredning av hvordan dette i praksis skal gjøres,⁷⁹ og en kartlegging av risikoen et slikt arbeid utsetter dokumentasjonen for.⁸⁰ Og siden det er en kjensgjerning at dette vil være en omfattende digitaliseringsprosess, er det flere arkivfaglige aktører slik som IKA Trøndelag IKS, som ikke kan stille seg bak inkluderingen av §29 (slik den er nå) i en ny arkivlov.⁸¹ Fra responsen til denne paragrafen så er det sannsynlig at denne lovparagrafen vil bli bearbeidet.

Fokuset til både Arkivlovutvalget og arkivinstitusjonene ligger på konverteringen av analoge arkiver over til digitale formater. Noe som gjør det litt merkelig at tematikken rundt migrasjon mellom ny og gammel teknologi i utredningen har store hull, og er nesten ikke drøftet. Parallellene mellom mediekonvertering og migrering er slående, slik at en vil tro at dette vil bli anerkjent av utredningen, og at arkivinstitusjonene også påpeker dette. Men det virker som at dette har gått under radaren for både Arkivlovutvalget og høringsinstansene. Årsaken til dette kan være at det fokuseres kraftig på digitalisering, noe som gjør at en er i fare for å undervurdere fremtidige utfordringer ved digitale arkiver. Behovet for digitalisering vil antagelig synke gradvis etter hvert som mer dokumentasjon blir konvertert, og parallelt vil behovet for migrering øke i tråd med den digitale dokumentasjonsveksten. Derfor hadde det vært mest fremtidsrettet av Arkivlovutvalget å inkludere en setning om for eksempel hvor ofte forvaltningen burde evaluere behovet for migrering, eller en strategi for dette.⁸²

Kassasjon:

Ikke alt av dokumentasjon er arkivverdig, og derfor må noe av materialet lukes ut av arkivet og kasseres. Kassasjonsprosedyrer utsetter arkivverdig dokumentasjon for å bli feilaktig destruert.⁸³ Hvilket som er sant for både elektronisk dokumentasjon og fysisk dokumentasjon. Synøve Bringslid påpeker at det eksisterer en rekke kassasjonsmetoder som varierer av omfang, fra «total kassasjon og fullstendig bevaring» til bruken av forskjellige «utvalgstyper».⁸⁴ Hun

---

⁷⁸ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 25

⁷⁹ 2019f. Hørings svar fra Arkiv Troms - ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver (NOU 2019:9). *Arkiv Troms*. Oslo: Regjeringen.

⁸⁰ 2019h. Hørings svar fra Fylkesarkivet i Oppland. *Fylkesarkivet i Oppland*. Oslo: Regjeringen.

⁸¹ 2019i. Hørings svar fra Interkommunalt arkiv Trøndelag IKS. *IKA Trøndelag IKS*. Oslo: Regjeringen. Side: 7.

⁸² SHEPHERD, E. 2003. *Managing records : a handbook of principles and practice*. In: YEO, G. (ed.). London: Facet. Side: 198.

⁸³ BEARMAN, D. 2006. Moments of risk: identifying threats to electronic records. *Archivaria*, 15. Side: 39.

⁸⁴ BRINGSLID, S. 2009. "Ti der var papir overalt" : bevaring og kassasjon av arkiver i norsk lokalforvaltning på 18- og 1900-tallet, Oslo, Riksarkivaren. Side:107-108.

argumenterer for at ulike forvaltningsorganers valg av kassasjonsmetode har siden 1980-tallet blitt dreid mot utvalgsbevaring, og mer presist så har bevaring av representative utvalg dominert kassasjonspolitikken.⁸⁵ Det er en kjensgjerning at magasiner og arkiver har begrenset med fysisk plass. For å være plasseffektiv, er det vanlig at arkivene velger ut en gitt mengde dokumentasjon, representativ for virksomhetens aktiviteter. Resterende dokumentasjon blir kassert. På denne måten oppnås ett kompromiss mellom plasshensyn i arkivet, og virksomhetens behov for å dokumentere sitt virke. Sentralt for kassasjonspraksiser ligger arkivets plassbegrensninger. Inntreden av den digitale tidsalder har gjort utfordringer ved arkivets lagringskapasitet mindre relevant. Det som tidligere krevde flere hyllemeter i arkivet, kan nå bevares på en minnepenn. Effekten av dette er at bevaringsvurderinger og kassasjonspolitikker ikke er like nødvendig som tidligere. Men til tross for dette så skapes fortsatt dokumentasjon som ikke er arkivverdig, derfor reguleres kasseringsprosesser fortsatt av riksarkivaren.

I dagens regelverk så er kassasjonsbestemmelser diktert av Riksarkivarens forskrift kapittel 7. Stipulert i formålsparagrafen er bestemmelsene som skal sikre bevaringsverdig dokumentasjon, og tilrettelegging av kassasjon for arkivmateriale uten bevaringsverdi.⁸⁶ I NOU 2019:9 så nevnes kassasjon i ny språkdrakt, under begrepet «sletting». Dette begrunnes med at begrepet «kassasjon» ikke er intuitivt forståelig, selv om Arkivlovutvalget tidligere i samme setning påpeker at begrepet kassasjon er godt innarbeidet i norsk arkivtradisjon.⁸⁷ Denne begrepsmessige endringen kan ansees som unødvendig, men er i praksis uten praktisk betydning. Paragraf 18, ledd 1 og 2 i lovforslaget omhandler sletting/kassasjon. Paragrafen forbyr uhjemlet kassasjon, og pålegger virksomheter å begrunne all sletting av dokumentasjon.⁸⁸ Funksjonen til denne paragrafen er etter Arkivlovutvalgets egne ord å «hindre vilkårlig sletting av offentlig dokumentasjon».⁸⁹ Første ledd i lovutkastets §18 er en videreføring av §9 bokstav c, i gjeldende lovverk,⁹⁰ og er derfor relativt udramatisk. Andre ledd derimot, er ny, og tar sikte på å dokumentere hvorfor ett dokument ble slettet. Denne inklusjonen i lovverket er essensiell for oversikten arkivarer har over kassasjonsporsesser, og kontrollen over automatisk kassasjon gjort av fagsystemer. Uten dokumentasjon som beskriver

---

⁸⁵ Ibid. Side: 114-117.

⁸⁶ Forskrift om utfyllende tekniske og arkivfaglige bestemmelser om behandling av offentlige arkiver (riksarkivarens forskrift). Kulturdepartementet. § 7-1.

⁸⁷ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 215.

⁸⁸ Ibid. Side: 20.

⁸⁹ Ibid. Side: 220.

⁹⁰ Forskrift om offentlige arkiv. Kulturdepartementet. § 9.

hvorfor ett system har slettet noe av materialet, vil det være umulig å vite hvorfor det finnes hull i arkivet. For Bearman er slik dokumentasjon viktig for å holde kontrollen over arkivet og over arkivsystemene.⁹¹ Dette handler om etterprøvbareheten til dokumenterte handlinger, og hvordan denne kan enten bevise eller motbevise feilaktige handlinger.

Rent praktisk så er inklusjonen av paragraf 18 i lovforslaget ikke annet enn brems for kassasjonen/ slettingen som foregår ute i forvaltningen. Nærmere bestemmelser gis ikke, og derfor vil denne paragrafen innføre få endringer i eksisterende kassasjonsprosesser. Derfor vil det være logisk å konkludere med at Arkivlovutvalget ser ingen betydelige problemer med eksisterende kassasjonspraksis, både når det kommer til kassering av papirdokumenter, og sletting av elektronisk dokumentasjon. I tillegg tar paragrafen også høyde for den økende graden av automasjon ute i forvaltningen. Andre ledd i paragrafen legger til rette for å holde kontrollen og oversikten over dokumentasjon produsert av automatikk, noe som sannsynligvis kommer til å vise seg å være hjelpelig for arkivarer i fremtiden.

Responsen på denne paragrafen er varierende, fra kritikk til begrepsendringen,⁹² til spørsmål angående hvilken sammenheng paragrafens andre ledd skal tolkes ut ifra.⁹³ Flere av de arkivfaglige aktørene som har sendt inn ett høringssvar på NOU 2019:9, er slik som IKA Hordaland enig med begrepsendringen,⁹⁴ men ønsker ytterligere nyansering av hvem som har ansvaret for sletting.⁹⁵ I tillegg til dette, så er responsen lik responsen til de andre paragrafene, preget av ulike ønsker om å endre paragrafens formulering,⁹⁶ fokus på dette blir litt utenfor denne oppgavens tematikk. Oppsummert så vil jeg påstå at denne paragrafen har vært mottatt på en positiv måte, og innvendinger angående detaljer rundt sletting, kan igjennom forskrifter bli utredet og regulert.

Vedlikehold:

Vedlikehold av arkivmaterialet er fundamentalt for dets fremtidige primære og sekundære funksjon.⁹⁷ Ett arkiv med ett dårlig vedlikeholdt materiale, vil i praktisk forstand være relativt utilgjengelig. Dette gjelder for både papirarkiver som er i fare for å gå i oppløsning, og digitale arkiver eksisterende på ett utdatert og uleselig filformat. Vedlikeholdet av dokumentasjonen er essensielt for arkivets nytte, men dette arbeidet kan også utgjøre faremomenter som i verste fall

---

⁹¹ BEARMAN, D. 2006. Moments of risk: identifying threats to electronic records. *Archivaria*, 15. Side: 40.

⁹² 2019t. NOU 2019:9 - Fra kalveskinn til datasjø Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver *Arkivgruppe-2019*. Oslo: Regjeringen. Side: 16.

⁹³ 2019l. Høringssvar fra Utenriksdepartementet. *Utenriksdepartementet*. Oslo: Regjeringen. Side: 2.

⁹⁴ 2019o. Høringsuttalelse NOU 2019:9 «Fra kalveskinn til datasjø». *IKA Hordaland*. Oslo: Regjeringen.

⁹⁵ 2019a. Arkivverkets høringssvar til forslag om ny arkivlov. *Arkivverket*. Oslo: Regjeringen.

⁹⁶ 2019g. Høringssvar fra Datatilsynet. *Datatilsynet*. Oslo: Regjeringen. Side: 4.

⁹⁷ FONNES, I. 2009. *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning*, Oslo, Kommuneforl. Riksarkivaren.

fører til informasjonstap. David Ryan påpeker at kronisk vedlikehold er essensielt for å forhindre tap av informasjon.⁹⁸ Derfor er det viktig at arkivet har oversikt over sitt materiale, og kan kontinuerlig evaluere hvilket behov det er for å migrere informasjonen over til ett nytt filformat. Det er også nødvendig at arkivene evaluerer tilstanden til sine mediabærere. Vurderinger som dette er viktig fordi mediabærere slik som harddisker og SSD'er har betydelig kortere levetid enn papirformatet, som under riktige kår blir ansett for å trenge lite vedlikehold, og antas for å kunne ivareta informasjon i lang tid.⁹⁹

Artikkelen «The Economics of Long-Term Digital Storage» skrevet av David S.H Rosenthal drøfter implikasjonen av den begrensede levetiden for elektroniske mediabærere. Den dramatiske utviklingen innen teknologi har redusert kostnaden på en gitt mengde lagringsplass.¹⁰⁰ Hvilket som ifølge Rosenthal har fulgt Kryder's lov, som forutsier at den teknologiske utviklingen av digitale lagringsbærere dobler lagringstettheten omtrent hvert andre år.¹⁰¹ I sin artikkel stiller Rosenthal seg kritisk til forutsigbarheten av dette utviklingsmønsteret, han påpeker at det eksisterer fysiske begrensninger på komponentene i en harddisk. Hvilket som betyr at prisnedgangen på digitale lagringsmedier kan i fremtiden stagnere, noe som videre vil føre til at vedlikehold av serverbanker, datasentre og digitale arkiver blir dyrere enn tidligere.¹⁰² Noe som har implikasjoner for NOU 2019:9 §19, som stipulerer at «virksomheter skal vedlikeholde dokumentasjon og hindre utilsiktet informasjonstap ved konvertering til nye formater eller ved annen behandling».¹⁰³

I lovforslagets utredning blir denne lovparagrafen utdypet ved at det påpekes at det er opp til virksomheten å finne ut hvordan dokumentasjonen best skal vedlikeholdes og sikres.¹⁰⁴ Med andre ord så overlater lovverket vedlikeholdet av dokumentasjonen til virksomheten. Dette er en blankofullmakt fra Arkivlovutvalget som ikke blir begrunnet i noen tilstrekkelig grad. Ta for eksempel hva vil skje hvis vedlikeholdet av en virksomhets digitalarkiv i fremtiden blir en finansiell belastning? Hvilket som følger av Rosenthals resonnement. Antagelig vil virksomhetens naturlige respons på en slik finansiell byrde være å kutte kostnader. Det å kutte

---

⁹⁸ MCLEOD, J. & HARE, C. 2005. Managing electronic records. London: Facet. Side: 57.

⁹⁹ FONNES, I. 2009. *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning*, Oslo, Kommuneforl. Riksarkivaren. Side: 193.

¹⁰⁰ DAVID S.H. ROSENTHAL. 2012. *The Economics of Long-Term Digital Storage*. Duranti, Luciana. and Elizabeth Shaffer: The Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation. Conference Proceedings: An international conference on permanent access to digital documentary heritage. UNESCO 2012. Side: 513.

¹⁰¹ Ibid: 515.

¹⁰² Ibid: 522.

¹⁰³ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 21.

¹⁰⁴ Ibid. Side: 279.

kostnader kan gå ut på å outsource vedlikeholdet til utenlandske usikre tredjeparter.¹⁰⁵ Eller en annen løsning på virksomhetens finansielle vedlikeholds-problematikk kan være å benytte seg av billigere skyløsninger, som i seg selv har en rekke faktorer som virksomheten må ta til etterretning.¹⁰⁶ Utfordringsbildet er komplekst, og dets manglende redegjørelse i NOU 2019:9 kan derfor sees på som en svakhet ved lovutkastet. Manglende retningslinjer innenfor dette feltet kan av økonomiske hensyn føre til at virksomheter tar snarveier, slik som å benytte usikre tredjeparter i vedlikeholdet av dokumentasjonen, noe som videre kan føre til brudd av personvern.¹⁰⁷ Som i seg selv er en omfattende problematikk jeg tar ikke for meg dette i denne oppgaven. Personverntematikken har blitt drøftet av akademikere slik som Anne Mette Dørum,¹⁰⁸ Luciana Duranti¹⁰⁹ og Henry M. Gladney.¹¹⁰ Problematikken rundt vedlikeholdet av arkivet går under radaren til høringsinstansene som i forbindelse med NOU 2019:9, skal evaluere lovforslaget.

Problematikken rundt vedlikeholdet av en virksomhets dokumentasjon reflekteres ikke i hørings svarene til de forskjellige arkivfaglige aktørene. Generelt, hvis §19 i det heletatt blir nevnt, så har aktørene ingen innvendinger, og er enig med utvalgets inklusjon av denne paragrafen i lovforslaget.¹¹¹ Unntaksvis så har noen aktører kommentert denne paragrafen. Utenriksdepartementet påpeker at vedlikehold av dokumentasjonen vil ha store krav til fagsystemene.¹¹² Utlendingsnemnda har også oppfattet dette og stiller spørsmål til hvordan denne paragrafen best kan etterfølges.¹¹³ Norsk arkivråd utbroderer videre, og anbefaler at konsekvensene av denne paragrafen burde utredes ytterligere.¹¹⁴ Hvis Arkivlovutvalget etterfølger denne anbefalingen, så er nærliggende å tro at forankringen §19 har til faglitteraturen blir sterkere, samtidig bidrar §19 til å kontekstualisere §20 og §21. Disse drøftes ikke i denne oppgaven,¹¹⁵ men skaper en del spørsmål fra høringsinstansens side.¹¹⁶

---

¹⁰⁵ NEERGAARD, A. 2014. *Dokumentasjonsforvaltning og arkiv i det 21. århundre*, Bergen, Fagbokforl. Side: 124.

¹⁰⁶ Hoff, B. 2018. *Digitalisering over fartsgrensen*. Arkivråd, 2/2018, Side: 31.

¹⁰⁷ Ibid. Side: 123 & 128-130.

¹⁰⁸ Ibid. Side: 121- 137.

¹⁰⁹ DURANTI, L. 2012. Trust and Conflicting Rights in the Digital Environment. Duranti, Luciana. and Elizabeth Shaffer: *The Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation*. Conference Proceedings: An international conference on permanent access to digital documentary heritage. UNESCO 2012. Side: 24-30.

¹¹⁰ GLADNEY, H. M. 2007. *Preserving Digital Information*, Berlin, Heidelberg, Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag.

¹¹¹ 2019e. Hørings svar - Forslag til ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver. *IKA Kongsberg, Interkommunalt arkiv for Buskerud, Vestfold og Telemark IKS*. Oslo: Regjeringen. Side: 6.

¹¹² 2019l. Hørings svar fra Utenriksdepartementet. *Utenriksdepartementet*. Oslo: Regjeringen. Side: 2.

¹¹³ 2019m. Hørings svar NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø. *Utlendingsnemnda*. Oslo: Regjeringen.

¹¹⁴ 2019q. Norsk Arkivråds kommentarer til NOU 2019:9. *Norsk Arkivråd*. Oslo: Regjeringen.

¹¹⁵ 2019u. NOU 2019:9 Fra Kalveskinn til datasjø - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver - Høring. *Kommunal og Moderniseringsdepartement*. Oslo: Regjeringen. Side: 5.

¹¹⁶ 2019v. Svar på høyring - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiv - Fra kalveskinn til datasjø. *IKA Møre og Romsdal*. Oslo: Regjeringen. Side: 4.

Dokumenttilgang:

Autentisiteten til arkivmaterialet er sentralt for dets funksjon som bevis for beslutninger, handlinger eller for annet hendelsesforløp. Det er derfor viktig at tilgang på dokumentasjonen både i forvaltningssammenheng og i arkivet, har begrensninger for hvem som kan introdusere endringer i innholdet. Trine Nesland har drøftet dette, og påpeker at redigering i materialets innhold vil i bestefall være uheldig.¹¹⁷ Derfor er det viktig at hvis endringer oppstår i dokumentasjonen så blir disse dokumentert, slik at dokumentets ekthet blir ivaretatt.¹¹⁸ I det nye digitale landskapet, så utgjør utilsiktede endringer en større risiko for dokumentets ekthet enn i papirarkivene. Dette kommer av at utilsiktede endringer i dokumentasjonens innhold kan oppstå enklere enn noen gang tidligere uten å bli oppdaget. Arkivlovutvalget har i sin utredning vektlagt dette, både for å sikre autentisiteten og integriteten til forvaltningens dokumentasjon, og for å forhindre udokumenterte innholds endringer i dokumentasjonen.

I NOU 2019:9 ser en for første gang at det fokuseres på arkivmaterialets ekthet i paragraf 10-d. Paragrafen omhandler automatisk rettsanvendelse og en virksomhets plikt til å dokumentere disse, og hvilke endringer virksomhetens system har gjort med bakgrunn i ulike lover, forskrifter og politiske vedtak.¹¹⁹ Arkivlovutvalgets vektlegging av arkivmaterialets ekthet blir videre understreket i paragraf 16 andre ledd bokstav a, hvor det stipuleres at «dokumentasjonen er beskyttet mot ikke autoriserte tilføyelser, slettinger og endringer».¹²⁰ Dette leddet i lovparagrafen er en videreføring fra §9 bokstav d fra gjeldende arkivlov,¹²¹ og §12 bokstav a fra arkivforskriften.¹²² Implikasjonen av dette er at begreper slik som autentisitet og integritet, som begge bygger opp under dokumentasjonens ekthet, heves fra forskrifter og inn i loven. Hvilket som indikerer at underbegrepene for ekthet, slik som autentisitet og integritet, sammen med begrepene pålitelighet og anvendbarhet, etableres av Arkivlovutvalget som kjerneverdier i norsk arkivtradisjon. Hvilket som i henhold til arkivfaglig teori¹²³ og internasjonale standarder^{124,125} er en helt legitim utvikling det arkivfaglige begrepsapparatet.

---

¹¹⁷ NESLAND, T. 2014. *Å redigere eller ikke redigere*. Arkivråd, 2/2014. Side: 20.

¹¹⁸ BEARMAN, D. 2006. Moments of risk: identifying threats to electronic records. *Archivaria*, 15. Side: 38.

¹¹⁹ REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon. Side: 18.

¹²⁰ Ibid. Side: 19-20.

¹²¹ Lov om arkiv [arkivlova]. Kulturdepartementet. § 9.

¹²² Forskrift om offentlige arkiv. Kulturdepartementet. § 12.

¹²³ SHEPHERD, E. 2003. Managing records : a handbook of principles and practice. In: YEO, G. (ed.). London: Facet. Side: 11.

¹²⁴ INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION 2020. NS-ISO 30300:2020, Informasjon og dokumentasjon — Dokumentasjonsforvaltning — Grunntrekk og terminologi. Side: 14.

¹²⁵ INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION 2008. ISO 15489-1:2001, Informasjon og dokumentasjon - Dokumentasjonsforvaltning - Del: 1 Generelle prinsipper.

Men hvordan forhindrer etableringen av ekthet som ett nøkkelbegrep innen arkivsektoren at utilsiktede endringer i dokumentasjonens innhold ikke påvirker arkivmaterialet?

Metadata som tidligere nevnt i en arkivsammenheng er utslagsgivende for hvorvidt digital dokumentasjon kan ansees som ekte.¹²⁶ Arkivlovutvalgets etablering av ekthet som en kjerneverdi i norsk arkivtradisjon bidrar til å øke arkivinstusjoner og offentlige virksomheters fokus på å sikre at deres dokumenter er både autentisk og uendret. Inklusjonen av §16 i lovforslaget gir også standardskapere større insentiv til å inkludere mer omfattende metadatakategorier. Noe som bidrar til å øke dokumentasjonens etterprøvbarehet. Automatisk metadataproduksjon drar størst nytte av et økt detaljnivå forårsaket av §16, men dette vil kreve mer lagringsplass, som videre vil kreve mer vedlikehold av dokumentmengden som seinere må migreres. Kontekstualisert med forvaltningens synspunkter på å automatisere rutinearbeid,¹²⁷ er det ikke overaskende at Arkivlovutvalgets forventer en reduksjon av menneskelig tilgang på arkivdokumentene i fremtiden, siden endringer i arkivmaterialet, intensjonelt eller ikke, vil sannsynligvis bli foretatt av automatiske prosesser. Ut ifra høringssvarene så oppfattes dette som uproblematisk, og derfor nevnes ikke denne tematikken, annet enn i forslag til formuleringsendringer i §16.¹²⁸ Paragraf 16 er fleksibel, og hvis det skal forekomme behov for innsnevring i fremtiden så kan dette stipuleres i forskrifter eller standarder. Derfor vil jeg sammen med høringsinstansene kunne påstå at paragraf 16 er konstruktiv inklusjon i Arkivloven.

Oppsummering:

NOU 2019:9 tar på flere områder tak i utfordringene med digital forvaltning, men på enkeltområder så er det tydelig at utredningen kan forbedres. Dette er på ingen måte overraskende, siden teknologibruk skaper en del utfordringer, og en redegjøring av dette krever ett betydelig tverrfaglig arbeid. NOU 2019:9 er utvilsomt mer orientert mot den nye digitale hverdagen enn gjeldende arkivlov. Sterkest står kapitlet om dokumentfangst, som til tross for noe kritikk fra enkelte høringsinstanser tar stilling til mange utfordringer ved den digitale hverdagen. Kapitlet for dokumentfangst vil påvirke store deler av den digitale forvaltningen, hvor det kan være med å forme saksbehandlingssystemer, som bygges på standarder, som legger føringer for metadataproduksjon. Implikasjonen av dette er at automatisk saksbehandling

---

¹²⁶ SHEPHERD, E. 2003. Managing records : a handbook of principles and practice. In: YEO, G. (ed.). London: Facet. Side: 91-92.

¹²⁷ 2019c. Høring - NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø. Forslag om ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver. *Finansdepartementet*. Oslo: Regjeringen. Side: 2-3.

¹²⁸ 2019j. Høringssvar fra NAV Arbeids- og velferdsdirektoratet. *NAV Arbeids- og velferdsdirektoratet*. Oslo: Regjeringen. Side: 11.

og bevaringsvurderinger er sikret mot informasjonstap. Derfor kan det påstås at kapitlet kan brukes som fundamentet for forsvarlig bruk av automasjon i forvaltningen, og at automatiske prosesser etterlater nødvendig dokumentasjon. Inkluderingen av kapittel II i lovforslaget dekker utfordringene ved fangsten av dokumentasjon på en konstruktiv måte. I tillegg så er lovforslaget fleksibelt nok til å kunne bli komplementert av forskrifter hvis uventede teknologiske endringer forekommer.

Digitaliseringen av forvaltningen har forårsaket at arkiver bevarer mer informasjon enn tidligere. Hvilket som har den indirekte konsekvensen av å redusere viktigheten av kassasjonsprosesser, mangel på fysisk plass i arkivet er derfor ikke lengre er en like viktig faktor. Siden større mengder dokumentasjon lagres, er det viktig at informasjonen er lesbar, og dette krever at formatet på dokumentasjonen er oppdatert, slik at programvaren kan åpne, og tyde kodespråket. Utredningen til NOU 2019:9 på dette temaet er relativt svakt, fokuset ligger på mediekonvertering, hvor informasjon på papirmediet digitaliseres. Akkurat nå så er lovforslagets fokus på digitalisering høyst relevant for arkiver, men i fremtiden så vil dette sannsynligvis ikke være tilfellet. Problemet er at på ett tidspunkt kommer digitaliseringsbølgen til å stanse, fordi alt eller det meste har blitt konvertert. På dette tidspunktet kommer en sentral oppgave for arkivet å holde dets materiale tilgjengelig. Tematikken og utfordringene rundt migrasjon mellom filformater, er i utredningen nesten helt fraværende. Dette betyr at NOU 2019:9 på dette punktet er utsatt for å bli utdatert samtidig som satsingen på digitaliseringen minker eller stagnerer. Utredning i NOU 2019:9 oppfattes som svak på dette feltet, siden den ikke tar tilstrekkelig høyde for hvordan arkivets arbeidsoppgaver kommer til å endre seg i fremtiden.

NOU 2019:9 pålegger virksomhetene omfattet av arkivloven ansvaret for vedlikeholdet av arkivmaterialet. Dette åpner for mange risikoelementer som kan skade autentisiteten, integriteten og anvendbarheten til dokumentasjonen. Det at verken retningslinjer eller utredning for hvordan virksomhetene skal etterfølge vedlikeholdet av arkivmaterialet, svekker lovforslaget. Men siden §16 er relativt fleksibel kan dette problemet utbedres igjennom forskrifter, eller igjennom implementeringen av en mer helhetlig nasjonal arkivfaglig strategi som flere av høringsinstansene etterspør.

NOU 2019:9 dekker generelt utfordringene med elektronisk dokumentasjon på en gunstig måte, og på de punktene den ikke gjør det, så er lovforslaget fleksibelt nok til å tillate at forskrifter og annet regelverk dekker dette. Ut fra hørings svarene så kan denne fleksibiliteten være en av grunnene til at innholdet i NOU 2019:9 blir ansett som en positiv forbedring av den eksisterende loven.

Litteraturliste

- Forskrift om offentlege arkiv. Kulturdepartementet.
- Forskrift om utfyllende tekniske og arkivfaglige bestemmelser om behandling av offentlige arkiver (riksarkivarens forskrift). Kulturdepartementet.
- Lov om arkiv [arkivlova]. Kulturdepartementet.
- 2019a. Arkivverkets hørings svar til forslag om ny arkivlov. *Arkivverket*. Oslo: Regjeringen.
- 2019b. Fra kalveskinn til datasjø - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver - Høring. *IKA Øst IKS*. Oslo: Regjeringen.
- 2019c. Høring - NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø. Forslag om ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver. *Finansdepartementet*. Oslo: Regjeringen.
- 2019d. Hørings svar - NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver. *Sivilombudsmannen*. Oslo: Regjeringen.
- 2019e. Hørings svar - Forslag til ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver. *IKA Kongsberg, Interkommunalt arkiv for Buskerud, Vestfold og Telemark IKS*. Oslo: Regjeringen.
- 2019f. Hørings svar fra Arkiv Troms - ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver (NOU 2019:9). *Arkiv Troms*. Oslo: Regjeringen.
- 2019g. Hørings svar fra Datatilsynet. *Datatilsynet*. Oslo: Regjeringen.
- 2019h. Hørings svar fra Fylkesarkivet i Oppland. *Fylkesarkivet i Oppland*. Oslo: Regjeringen.
- 2019i. Hørings svar fra Interkommunalt arkiv Trøndelag IKS. *IKA Trøndelag IKS*. Oslo: Regjeringen.
- 2019j. Hørings svar fra NAV Arbeids- og velferdsdirektoratet. *NAV Arbeids- og velferdsdirektoratet*. Oslo: Regjeringen.
- 2019k. Hørings svar fra Oljedirektoratet. *Oljedirektoratet*. Oslo: Regjeringen.
- 2019l. Hørings svar fra Utenriksdepartementet. *Utenriksdepartementet*. Oslo: Regjeringen.
- 2019m. Hørings svar NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø. *Utlendingsnemnda*. Oslo: Regjeringen.
- 2019n. Hørings svar NOU 2019:9 Fra Kalveskinn til datasjø. *Equinor*. Oslo: Regjeringen.
- 2019o. Høringsuttalelse NOU 2019:9 «Fra kalveskinn til datasjø». *IKA Hordaland*. Oslo: Regjeringen.
- 2019p. Høringsuttalelse NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver - Arkivforbundets høringsuttalelse. *Arkivforbundet*. Oslo: Regjeringen.
- 2019q. Norsk Arkivråds kommentarer til NOU 2019:9. *Norsk Arkivråd*. Oslo: Regjeringen.
- 2019r. NOU 2010:9 NY LOV OM SAMFUNNSDOKUMENTASJON OG ARKIVER - HØRINGSUTTALELSE FRA KRIMINALOMSORGSDIREKTORATET. *Kriminalomsorgsdirektoratet*. Oslo: Regjeringen.
- 2019s. NOU 2019:9-Fra kalveskinn til datasjø. Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver. *Arkivgruppe-2019*. Oslo: Regjeringen.

- 2019t. NOU 2019:9 - Fra kalveskinn til datasjø Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver *Arkivgruppe-2019*. Oslo: Regjeringen.
- 2019u. NOU 2019:9 Fra Kalveskinn til datasjø - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver - Høring. *Kommunal og Moderniseringsdepartement*. Oslo: Regjeringen.
- 2019v. Svar på høyring - Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiv - Fra kalveskinn til datasjø. *IKA Møre og Romsdal*. Oslo: Regjeringen.
- ARKIVVERKET. 2018. Noark 5.0 Norsk arkivstandard. Hentet fra: <https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/noark-standarden/noark-5/noark5-standarden>. Dato: 15.12.2020. Klokkeslett: 16:03.
- ARKIVVERKET. 2018. Noark 5.0 Norsk arkivstandard. Vedlegg 1 & 2. Hentet fra: <https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/noark-standarden/noark-5/noark5-standarden>. Dato: 15.12.2020. Klokkeslett: 16:03.
- ARKIVVERKET. 2018. OAIS (Open archival information system - ISO 14721). Hentet fra: <https://www.arkivverket.no/forvaltning-og-utvikling/regelverk-og-standarder/andre-arkivstandarder/oais-open-archival-information-system?q=OAIS>. Dato:07.12.2020. Klokkeslett: 14:31.
- BEACH, B. 2013. How Long Do Disk Drives Last. Hentet fra <https://www.backblaze.com/blog/how-long-do-disk-drives-last/>. Hentet 18.02.2021. Klokken 14:59.
- BEARMAN, D. 2006. Moments of risk: identifying threats to electronic records. *Archivaria*, 15.
- BJØRLIN, I.M, & WESTBYE, K. 2014. Arkivering fra Sosiale Medier?. *Arkivråd*, 1/2014
- BRINGSLID, S. 2009. "Ti der var papir overalt" : bevaring og kassasjon av arkiver i norsk lokalforvaltning på 18- og 1900-tallet, Oslo, Riksarkivaren.
- DALLAND, O. 2000. *Metode og oppgaveskriving for studenter*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- DURANTI, L. 2012. Trust and Conflicting Rights in the Digital Environment. Duranti, Luciana. and Elizabeth Shaffer: The Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation. Conference Proceedings: An international conference on permanent access to digital documentary heritage. UNESCO 2012
- FONNES, I. 2009. *Arkivhåndboken for offentlig forvaltning*, Oslo, Kommuneforl. Riksarkivaren.
- GIARETTA, D. 2011. *Advanced Digital Preservation*. 1st ed. 2011. ed. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg : Imprint: Springer.
- GLADNEY, H. M. 2007. *Preserving Digital Information*, Berlin, Heidelberg, Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag.
- HILL, J. 2010. *The future of archives and recordkeeping: a reader*, London, London: Facet Publishing.
- HOFF, B. 2018. *Digitalisering over fartsgrensen*. *Arkivråd*, 2/2018.
- INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION 2008. ISO 15489-1:2001, Informasjon og dokumentasjon - Dokumentasjonsforvaltning - Del: 1 Generelle prinsipper.
- INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION 2020. NS-ISO 30300:2020, Informasjon og dokumentasjon — Dokumentasjonsforvaltning — Grunntrekk og terminologi.
- MARTHINSEN, J. H. 2012. *Arkivteori : en innføring*, Oslo, Riksarkivaren.

- MCLEOD, J. & HARE, C. 2005. Managing electronic records. London: Facet.
- NEERGAARD, A. 2014. *Dokumentasjonsforvaltning og arkiv i det 21. århundre*, Bergen, Fagbokforl.
- NESLAND, T. 2014. *Å redigere eller ikke redigere*. Arkivråd, 2/2014
- REUSCH, C. H. P., NORGE, K. & DEPARTEMENTENES SIKKERHETS- OG, S. 2019. *Fra kalveskinn til datasjø : ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver : utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 1. september 2017 : avgitt til Kulturdepartementet 2. april 2019*, Oslo, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon.
- ROSENTHAL, D.S.H. 2012. The Economics of Long-Term Digital Storage. Duranti, Luciana. and Elizabeth Shaffer: The Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation. Conference Proceedings: An international conference on permanent access to digital documentary heritage. UNESCO 2012.
- SATASLÅTTEN, O. 2014. Noarkstandardens betydning for vår fremtidige evne til bevaring av elektroniske arkiv. *Tidsskriftet Arkiv*, 5.
- SHEPHERD, E. 2003. Managing records : a handbook of principles and practice. *In: YEO, G. (ed.)*. London: Facet.
- SIREVÅG, T. 2014. Utviklingen av Noark-standarden 1984 – 2008. *Tidsskriftet Arkiv*, 5.
- TJORA, A. H. 2010. *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- TØRLEN, T. Ø., Johnsen, H. 2019. *Standardisering og automatisering av arbeidsprosesser på tvers av virksomheter*. Arkivråd, 1/2019.

Vedlegg:

Høringsinstanser:

- Arkiv Troms
- Arkivforbundet
- Arkivgruppe-2019
- Arkivverket
- Brønnøysundregistrene
- Datatilsynet
- Den norske historiske forening (HIFO)
- Drammen byarkiv
- Equinor ASA
- Finansdepartementet
- Fylkesarkivet i Oppland
- Fylkesmannen i Innlandet
- Hedmark fylkeskommune
- IKA Kongsberg
- IKA Østfold / Østfold interkommunale arkivselskap IKS
- Interkommunal arkivordning Øst IKS (IKA Øst)
- Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS
- Interkommunalt arkiv Trøndelag IKS
- Interkommunalt arkiv i Hordaland IKS
- Interkommunalt arkiv i Vest-Agder IKS
- Interkommunalt arkiv, Møte og Romsdal IKS
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- Kriminalomsorgsdirektoratet
- Kunnskapsdepartementet
- Landbruksdirektoratet
- Microsoft
- NAV Arbeids- og velferdsdirektoratet
- NTNU - Norsk teknisk-naturvitenskapelige universitet
- NTNU - Studieprogram for arkiv og dokumentasjonsforvaltning
- Nasjonal sikkerhetsmyndighet
- Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)
- Norges museumsforbund
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

- Norsk Arkivråd
- Norsk kulturråd
- Nærings- og fiskeridepartementet
- Olje- og energidepartementet
- Oljedirektoratet
- Opplandsarkivet
- OsloMet - storbyuniversitetet
- Rogaland fylkeskommune
- Samferdselsdepartementet
- Sivilombudsmannen
- Troms fylkeskommune
- Trondheim kommune
- Utdanningsdirektoratet
- Utenriksdepartementet
- Utlendingsnemnda
- Vestfoldarkivet, Vestfoldmuseene IKS
- Vestlandet fylkeskommune

